

število (kar petnajst) izdaj in ponatisov njegovega latinskega prevoda Homerja. In vendar njihova vrsta s tem še ni izčrpana: zadnja takšna izdaja iz Divovim prevodom Homerja je izšla, kot sem omenil v svojem zapisku o Andreju Divu (ZČ 24, 1970, 273), leta 1656 v Amsterdamu. — Za filozofa Antona Erbera (bibliografske enote 349—355) bi bilo lahko zaradi večje preglednosti navedeno tudi vzporedno geslo *Erberg*, ker se v strokovni literaturi večkrat navaja tudi pod tem imenom (npr. v SBL). — Podatke o dveh ljubljanskih izdajah latinske vadnice jezuita Emanuela Alvara (iz leta 1686 in 1694) bi bilo treba dopolniti še z omembo izdaje, ki jo je leta 1733 natisnil ljubljanski tiskar Adamus Friedericus Reichhard.

Več vrzeli je tudi med viri, ki so navedeni uvodoma (*Notae compendiarie fontium*, str. 7—10). Tu npr. pograšam Schmidtovo *Zgodovino šolstva in pedagogike na Slovenskem* ter prva dva zvezka Pogačnikove *Zgodovine slovenskega slovstva*, ki ravno

našim latinistom odmerja sorazmerno več prostora kot prejšnje literarne zgodovine. Tako npr. omenja Pogačnik ZSS I str. 179 delo nekega Jožefa Kosana, *Christianus moribundus* (1749), ki ni zabeleženo niti v Simonitijevi bibliografiji niti v SBL. Ker se med viri omenja npr. Goliev prevod Herbersteinovih Moskovskih zapiskov, bi bilo prav, da bi bil omenjen tudi Mlinaričev prevod Valvazorjevega *Theatrum mortis humane* s spremno besedo Emilijana Cevca (1969).

Toda to so le obrobne pripombe, ki ne zmanjšujejo teže in pomembnosti tega bibliografskega priročnika.

In še sklepna pripomba: Simonitijevo delo naravnost kliče po podobno zasnovani bibliografiji starejših nemških tekstov, ki so nastali na Slovenskem. Predvsem pa po novi, dopolnjeni izdaji Simoničeve Slovenske bibliografije.

Kajetan Gantar
Filozofska fakulteta v Ljubljani

KETTE IN BEVK V »SLOVENSKI KULTURNI ZAKLADNICI«

V uredniškem konceptu in interpretaciji Kettejeve poezije, ki je izšla lanskega septembra kot dvanajsta¹, in Bevkovega romana Kaplan Martin Čedermac, ki ga je kot trinajsto knjigo² zbirke »Iz slovenske kulturne zakladnice« izdala mariborska založba Obzorja lanskega novembra, sta opazna dva literarno teoretična in literarno zgodovinska nazora, ki prevladujeta v današnjem slovenskem kulturnem prostoru: eksistencialističen, ki v idejnih in filozofskih plasteh umetnine in umetnosti sploh odkriva osnovna znamenja resnice besedne umetnine, in tradicionalen, ki pojmuje umetnost in umetnino kot harmoničen proizvod izjemnega človeka-ustvarjalca in njegovega specifičnega položaja v družbi, ki je tudi sama specifična in zategadelj sama po sebi vpliva na umetnikovo delo in njegove fabulativne, idejne, stilne in jezikovne determinante. Metodi, kot kaže že dejstvo, da se pojavljata ob istem času in v isti ediciji, zaradi odprtosti, ki jo razodevata teksta spremnih študij Nika Grafenauerja in Franceta Koblarja, ne izključujeta druga druge, čeprav je tudi res, da ne iščeta medsebojnih zvez, temveč s priznanjem, da sta samo ena izmed mnogih (Grafenauer) ali z zavestjo o variabilnosti (Koblar) priznavata resnico in pomen tudi drugim.

V postopku Nika Grafenauerja sta prisotni tudi zavest in ambicija, aktualizirati Kettejevo poezijo, zategadelj opis ontološke zgradbe pesnikovega poetskega sveta v ustreznem zgodovinskem kontekstu osvetljuje s stališča sodobnega eksistencialističnega mišljenja biti z namenom, da bi dosegel, kako se resnica naše nacionalno historične prakse izraža v resnici Kettejevega pesniškega sporočila, in — nasprotno — na kakšen način se sporočilo Kettejeve poezije vključuje v območje realnosti zgodovinskega sveta in aktualizira v njem. Gre torej za dognanje identifikacije zgodovinske resnice — se pravi: slovenstva — s pesniško ali njune medsebojne negacije. Izhodiščno gradivo — Grafenauer namreč izhaja iz odmevov na Kettejevo pesniško knjigo in iz Cankarjevega in Aškerčevega spora o Kettejevi poeziji potegne skupni vrednostni znak vrhunske kvalitete: narodni duh — gravitira k identifikaciji, ki jo Grafenauer odkriva v Kettejevem predavanju »O lirični poeziji«, ki je bilo v avtor-

¹ Dragotin Kette, *Poezije*. Uredil in spremno besedo napisal Niko Grafenauer. Maribor, Založba Obzorja, 1971. Iz Slovenske kulturne zakladnice 12. 242 str.

² France Bevk, *Kaplan Martin Čedermac*. Uredil in spremno besedo napisal France Koblar, Založba Obzorja, 1971. Iz slovenske kulturne zakladnice 13. 250 str.

jevi odsotnosti prebrano v ljubljanski Zadrugi 13. februarja 1896. Osnovni vrednoti — naturo in moralno neoporečnost kmetstva, socialnega sloja, ki je nacionalnost v primerjavi z meščanstvom še ohranil — ki ju je našel v predavanju in Kettejevi korespondenci, deduktivno posplošuje na metaforiko »kmetškega« cikla Jagneč, Na mostu, Ah, zapojte, Staro srečo zopet si mi dala, Le ti, dekle, ostani, V mlinu, Romanca, Večer itd.), pri čemer mu identifikacijo pesniške resnice z resnico pesnikovega življenja potrjuje znana misel Ivana Prijatelja, da »Aleksandrov bolj išče poezijo, Kette pa jo bolj živi«. Oboje mu daje izhodiščno možnost, da raziskuje rušenje omenjene identifikacije v Kettejevi reflektivni in filozofski liriki (Izprehod, Noč na poljani, Črne noči, Kadar za gorami, Moj Bog itd.), ki razodeva Kettejevo resnico o osnovnih eksistencialijah (Bogu, smrti, življenju, človeku), hkrati pa zaobsega resnico poezije kot iluzijo, ki povsem soglaša s tedanjim iluzornim, psevdorealnim pojmovanjem naroda in njegove zgodovine. Deskripcija ontološke strukture je pri Grafenauerju vse skozi precizna, verifikacija dosledna in jasna, kar potrjuje njegova sklepna sodba, da je strukturo Kettejeve poezije mogoče opisati tudi drugače, da pa je njegova metoda mogla opaziti iluzijo in igro Kettejeve poezije, ne da bi se poistila z njo in obenem odkrila blokado, ki zavira komunikacijo, ne le v bralcu, temveč tudi v zgodovini.

Variabilnost Koblarjeve metode potrjuje izhodiščni podatek, da avtorjeva smrt zahteva prevrednotenje Bevkovega dela, ki se nam je za njegovega življenja kazalo kot nastajajoči, še ne končani proces, smrt pa

se je izenačila z rojstvom in zaključila ter zaokrožila njegov ustvarjalni opus. Tako izhodišče zahteva bibliografski pristop k obravnavanju osrednjega Bevkovega teksta: romana Kaplan Martin Čedermac. Vzroki za ta tekst, kot za vse druge, temeljijo v avtorjevi osebnosti, ki je odzivna na vse specifičnosti sveta, ki ga je živel, zaradi česar je vsak tekst neposredno povezan z drugimi pisateljevimi deli. Geneze romana Koblar ne išče torej samo v motivih in nastajanju dela, v zgodovinski situaciji, živem modelu za osrednjega junaka, v Bevkovi maksimalni družbeni, nacionalni in pisateljski angažiranosti, temveč prav v začetkih Bevkovega ustvarjanja in njegovi rasti do obravnavanega romana, njegovo specifičnost pa osvetljujejo tudi kasnejša dela ne glede na zvrst in žanr. Gradivo — zgodovinsko, biografsko, bibliografsko in jezikoslovno, na katerem temelji Koblarjeva razlaga fabule, kompozicije, ideje, jezika in stila obravnavanega dela, je bilo v celoti že objavljeno v opombah k posameznim zvezkom Bevkovega Izbranega dela, v pričujoči knjigi je dobilo bolj strnjeno in urejeno podobo in nam sporoča resnico, da Kaplan Martin Čedermac tudi v luči novega pogleda na celotno pisateljevo delo ne doživlja nove interpretacije idejnih, fabulativnih, kompozicijskih in stilskih plasti, temveč s širšimi biografsko historičnimi in idejno stilskimi argumenti pristaja na mesto, ki ga je romanu slovenska literarna zgodovina že določila.

Obe knjigi je opremil Janek Vidic, prvo z ilustracijami Vladimira Lakoviča, drugo z risbami Iveta Šubica.

Tone Pretnar
Filozofska fakulteta v Ljubljani

PRVA KNJIGA SKOKOVEGA ETIMOLOŠKEGA SLOVARJA*

Prvi del srbohrvaškega etimološkega slovarja obsega 778 strani oz. gesla do črke J (zadnja obravnavana beseda je *jũzbaša*). V njem najdemo poleg popisa uporabljene literature in kratik ter kazala tudi predgovor s splošnimi podatki o piscu in knjigi sami. Iz njega izvemo, da je Skok slovar pripravljal dalj časa, javno pa je to razglasil že l. 1948, torej potem, ko je imel za seboj že bogato znanstveno delovanje. Naslednjega leta je to delo podprla JAZU in ga uvrstila med svoje delovne načrte. Teda j je piscu dodelila tudi pomočnika, V.

Putanca, člana inštituta za jezik pri JAZU, in zbiranje gradiva po domači in strokovni literaturi se je nadaljevalo z okrepljenimi močmi. Vendar pa slovar ni imel sreče. Trdovratna bolezen dela ni mogla pretrgati, a ustavila oz. zavrila ga je piščeva smrt leta 1956. Nadaljevali so ga šele po letu 1961, ko je V. Putanec iz dotlej zbranega gradiva začel oblikovati dokončno besedilo za tisk. Medtem se je večkrat zamenjalo

* Petar Skok, *Etimološki rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika I*. Priredil Valentin Putanec, izd. JAZU. Zagreb 1971.